

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№9

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 1384 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-sentyabrda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Postdan xaridgacha: influenser va ilg'or veb-ilova (PWA – progressive web app)ning chakana sotuvga real ta'siri	14
Abdulaziz Madjidov	
Ta'lim xizmatlari bozori samaradorligini oshirishda ta'lim klasterlarining roli	22
Imamova Nilufar Asamutdinovna	
Korxona raqobatbardoshligini oshirishda marketingning tovar strategiyasidan foydalanish holati.....	29
Xidirov Sherzod Olimovich	
O'zbekistonda moliyaviy savodxonlikni institutsionallashtirish: NFIS, Finlit.uz va ta'lim islohotlari	34
Irgashev Anvar Farxodovich	
Moslashuvchan menejment tizimlarini yashil iqtisodiyotga integratsiyalash tasnifi	39
Umarov Bexzod Batirovich	
Qishloq xo'jaligida innovatsion marketing strategiyasini ishlab chiqish.....	43
Sheraliyev Axror Sodiqovich	
O'zbekiston Respublikasida moliyaviy bank xizmatlarini rivojlantirishning tendensiyalari, undan samarali foydalanish imkoniyatlari va konseptual jihatlarini	48
Roziqov Behzod Bahrom o'g'li	
Metallurgiya korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish chet el tajribasi	54
Abdullayeva Matluba Nematovna	
Исследование связи между восприятием изменения климата и внедрением устойчивых методов ведения сельского хозяйства в Узбекистане	59
Светлана Ражабова, Бахром Миркасимов	
Surxondaryo viloyati qishloq xo'jalik tarmog'ini barqaror rivojlantirishni iqtisodiy-ekologik modellari	68
Abdug'aniyev Otabek Allajonovich, Xo'jamqulov Bekzod Turdaliyevich	
Milliy iqtisodiyotda real sektor salmog'i va uning o'zgarish tendensiyalari	75
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevich, Isroilova Muhabbat Rustamjon qizi	
Qo'shilgan qiymatni soliqqa tortish uslubiyoti: xususiyatlari, vazifalari va muammolari	89
Xaitov Shuxrat Sharipboyevich	
Kognitiv yondashuv asosida tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalari grammatik va diskursiv kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy modeli va pedagogik texnologiyasi.....	94
Dadadjanova Feruza Muhammadyusupovna	
Transport tizimining rivojlanishi milliy iqtisodiy o'sishining asosi sifatida	98
Narziyev Umidjon Baxrillayevich	
Loyiha risklarini aniqlashda zamonaviy usullar va ularning samaradorligi.....	105
Marufhanov Davron Xasanovich	
Современные методы управления на железнодорожном транспорте в процессе трансформации системы.....	109
Кушакова Мамура Наримановна	
Финансовые механизмы и модели менеджмента в развитии устойчивой экономики транспортных компаний	115
Шарапова Гулчехра Рустамовна	
Kasbiy ta'limda o'quvchilarning raqamli kompetensiyasini shakllantirish va baholashning innovatsion yondashuvlari	120
Maxkamova Zuhra Tursunpulotovna	
Audit ishi sifati darajasini oshirish yo'nalishlari.....	124
Qushmatov Otaxon Qurbonaliyevich	

Erkin iqtisodiy zonalarda investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning nazariy va amaliy asoslari.....	131
Yuldashev Baxtiyor Gayradjonovich	
Ko'chmas mulk qiymatini baholash va uning ekonometrik tahlili	135
Jaloliddinova Mohira Alisher qizi	
Современные тенденции и вызовы бюджетно-макроэкономической политики в Узбекистане	142
Хазраткулова Лола Нармуминовна	
Intellectual mulkda iqtisodiy mohiyat, mazmun hamda huquqiy jihat uyg'unligi	148
N.D.Maxmudova	
Axborot texnologiyalari asosida ta'limda loyiha boshqaruvida sun'iy intellekt va mashinali o'qitish imkoniyatlari	152
Xodjiyeva Durdona Abdurasolovna	
Концепция "Зеленого учета" и его значение для экономического развития.....	157
Умарова Зулайхо Турсуновна	
Iqtisodiyotning asosiy tarmoq va sohalariga kiritilgan investitsiyalarning joriy holati tahlili	166
Ismailova Kutlibeka Ulug'bek qizi	
O'zbekistonda yoshlar tashkiloti faoliyatini tashkil etishning o'ziga xos jihatlari va rivojlanish bosqichlari	172
Usmonov Adxamjon A'zamjonovich	
O'zbekiston Respublikasi maxsus iqtisodiy zonalarini investitsion holatini hududlar kesimida tahlili.....	178
Anvarxonov Abdulatifxon Jamshidxon o'g'li	
Kichik biznes va o'rta biznesni rivojlantirish orqali aholi farovonligini ta'minlash.....	184
Ahmedov Oybek Turgunpulatovich, Nurqulov Nurbek Sirojiddin o'g'li	
Fiskal siyosat instrumentlari orqali yashirin iqtisodiyotni qisqartirish va legallashtirish metodologiyasi.....	189
Ergasheva Malikaxon Avazxon qizi	
Fond bozorida savdo strategiyasi va uni amalga oshirishga yo'nalishlari.....	192
Soliev Istam Ixtiyorovich	
Sanoat korxonalarini innovatsion rivojlantirishning asosiy tamoyillari	197
Yuldasheva Kamola Miraliyevna	
Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda davlat boshqaruvi tizimining isloh qilinishi: Tajriba va istiqbollar.....	202
Mashrabaliyev Ibroximbek Mashrabaliyevich	
Iqtisodiyotning real sektorida investitsion loyihalarni moliyalashtirish amaliyoti.....	209
Qosimova Lola Sultanovna	
Sanoat mahsulotlari eksportida logistika zanjirining uzluksizligini ta'minlash: nazariy asoslar va amaliy yondashuvlar.....	217
Kurbonova Ma'mura Abdukarim qizi	
Soliq ma'murchiligiga zamonaviy texnologiyalarini joriy etish orqali qo'shilgan qiymat soliq ma'murchiligi bazasini kengaytirish yo'llari	222
Raxmonqulov Umidjon Rustam o'g'li	
Инновационные подходы к созданию проблемно-ориентированной системы прогнозирования, оптимизации и управления отраслями региональной экономики (жилищное строительство)	231
Далиев Ахтам Шарафутдинович	
Tovar-moddiy resurslar harakati samaradorligini oshirishda UZEX faoliyatining joriy holatini baholash.....	238
Sherzod Xolmurodovich Pardayev, Mamatkulov Farrux Gulomjon o'gli	
Sog'liqni saqlash tizimida tadbirkorlik faoliyatining turlari	244
Solikhova Dildora Alisher qizi	

“O‘ztemiryo‘lyo‘lovchi” ajning asisii faoliyatini samaradorligini oshirishda autsorsing xizmatini joriy etish strategik asoslari	250
Kaxarova Nilufar Yerkinjonovna	
Mintaqani kompleks rivojlantirishning metodologik asoslari va ustuvor yo‘nalishlari.....	256
Jumayeva Zulfiya Qayumovna	
Sog‘liqni saqlash tashkilotarida xarajatlar samaradorligini ta‘minlash masalalari	260
Raximova Maftuna Axmadjon qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida sof foydani taqsimlash bilan bog‘liq bo‘lgan soliq solish masalalari	264
Suyunov Otabek Shuxrat o‘g‘li	
O‘zbekiston qonunchiligida raqamli transformatsiya jarayonida elektron to‘lov kartalarini soxtalashtirishni jinoyatlashtirish	276
Maxsadaliyeva Maftuna Toxir qizi	
Mamlakatimizda intellektual xizmatlar bozorini rivojlantirish masalalari.....	281
Miyassarov Davron Abdurashid o‘g‘li	
Validation of the dutch eating behaviour questionnaire (DEBQ) in a sample of uzbek women.....	285
Khursana Usmanova, Dr Muhammad Bilal, Dilafuz Qo‘chqorova	
Iqtisodiy xavfsizlik tizimlarini o‘ziga xos jihatlari	295
Nabiyev Bexzod Shavkatovich, Bayboboeva Furuza Nabijonovna	
Davlat qarz siyosatini optimallashtirishda islomiy moliya instrumentlarining qo‘llanish imkoniyatlarini kengaytirish yo‘nalishlari	299
Tilabov Nasrulla Tashmurotovich	
Роль институциональных структур фондового рынка в обеспечении финансовой стабильности.....	305
Камилова Севара Анваровна	
The Impact of Digitalization on the Management System in the Entrepreneurial Environment of Uzbekistan.....	309
Ibragimova Saida Ilkhomovna	
China’s Investment Strategy in Uzbekistan: Sectoral Trends and Strategic Implications (2013–2024).....	313
Maftuna Nuriddinova	
Qo‘shilgan qiymat solig‘i tushunchasi va uning iqtisodiy mohiyati	319
Eshkarayev Bobir Chariyevich	
Raqamli boshqaruvning afzalliklari va uni rivojlantirish istiqbollari	324
Xolbayeva Marg‘uba Qazoqboyevna	
Korporativ boshqaruvning nazariy asoslari: O‘zbekistonda qo‘llanish imkoniyatlari.....	328
Jumayeva Guzal Sherxon qizi	
Audit organizations in Uzbekistan	332
Razzaqov Jasur Xamraboevich, Yaqubov Matrasul Mavlonberdiyevich, Sabirova Nodira Komil qizi	
Xorijiy investitsiyalarning turlari va xususiyatlari	337
Gofurov Doston Boxromovich	
Mahalliy budjet mablag‘larining samaradorligini oshirishda auditning o‘rni.....	341
Primova Shaxnoza Komiljonovna	
Модели управления государственными финансами в зарубежных странах.....	345
Наимов Шохрух Шарофиддинович	
O‘zbekistonning sirkulyar iqtisodiyotga o‘tishi: yashil o‘sish indikatorlari tahlili	352
Hakimov Anvarjon Abdulloyevich	
Innovation management in the education system: practical challenges, international experience, and effective strategies based on the example of Uzbekistan.....	356
Imomov Inomiddin Abdulxamidovich, Egamberdiyev Farxod Botirovich	
Трансформация энергетического комплекса Узбекистана: текущее состояние и перспективы развития	363
Хмель Е.В., Мирджалилова Д.Ш., Дерюгина Е.А., Лозовская Н.А.	

Improving the efficiency of personnel management and optimizing labor costs in Sam Glass LLC.....	368
Musayeva Shoira Azimovna, Agzamov Avazkhon Talgatovich	
Interactive design and museum management: enhancing guided tours through IOT and virtual solutions.....	374
Ibrokhimova Aziza Abbasovna	
Hududlar investitsion jozibadorligini oshirish yo'llari.....	379
Imomova Kamola Novfal qizi	
"Innovatsion usulda baliq yetishtirishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari (Sirdaryo tumani misolida)"	385
Bo'ltakov Sardor Oqbo'ta o'g'li	
Bank filial tarmoqlari samaradorligini baholashning xorijiy tajribasi va undan O'zbekiston banklari amaliyotida foydalanish imkoniyatlari	392
Xoshimov Og'abek Nizomjon o'g'li	
Zamonaviy iqtisodiyotda davlat xaridlarinin elektron savdolarining o'rni	398
Burxanov G'ofur Baxodirovich	
Реализация концепции развития рынка зеленой экономики в сфере экономической безопасности Республики Узбекистан.....	401
Юнусова Римма Рахманбердиевна	
Tijorat banklaridan "foyda" solig'ini undirishning bugungi holati.....	408
Ergasheva Lobar Raxmatulla qizi	
O'zbekiston oziq-ovqat sanoatini iqtisodiy rivojlantirish yo'nalishlari	415
Abasova Gulirano Rahmatullo qizi	
Xorijiy tajribalar asosida ekologik tadbirkorlikning innovatsion va investitsion yo'nalishlarini tashkil etish	419
Turg'unova Tursunoy Maratovna	
Sanoat korxonalari jozibadorligini oshirishda marketing strategiyasini amalga oshirish xususiyatlari	424
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Turizm sohasida investitsion faoliyat: nazariy asoslar va amaliy yo'nalishlar.....	428
Ergashev Durdonaxon Aziz qizi	
Qashqadaryo viloyatida barqaror turizmning rivojlanish tendensiyalari va mavjud muammolar tahlili.....	432
Suyunova Dilnoza Mexridin qizi	
Iqtisodiy rivojlanish jarayonida investitsion resurslarning mutanosib taqsimlanishi: samaradorlik va ustuvor yo'nalishlar.....	436
Otaboyev Feruzbek Oybek o'g'li	
Xususiyy banklar faoliyatini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning moliya bozoriga ta'siri	441
Abduqahhorov Asilbek Ahror o'g'li	
Mehnat resurslari tushunchasi, tarkibi va uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati.....	447
Kobilova Zebo Bobokulovna	
Xorijiy davlatlar tajribasida moliyaviy siyosatning makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi roli.....	453
Jabborova Dilafruz	
The impact of exchange rate policy on the financial-monetary system and economic growth.....	459
Raxmanova Laylo Baxodirovna	
Современные вызовы и модельные подходы к обеспечению конкурентоспособности банковской системы Узбекистана.....	464
Юлдашева С.Ш.	
Iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishda soliq mexanizmidan samarali foydalanish yo'llari	470
Ishimova Mohinur Absalomovna	
Innovative pathways for advancing sustainable tourism in Uzbekistan.....	477
Feruz Karimov	

Tijorat banklarida biznes subyektlari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari.....	482
Mirpulatova Luiza Mansurovna	
O'zbekistonda sanoat zonalarining rivojlanish bosqichlari va huquqiy-me'yoriy asoslari	488
Vafoyev Akmal Ikromovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanishda Germaniya tajribasi	493
Pardayeva Maftuna Ulug'bek qizi	
Korxonalar moliyaviy faoliyati bo'yicha auditorlik risklarini xalqaro standartlar asosida baholash	497
Shirinov Uchqun Abduxalilovich, Abduxalil-zoda Ra'no Muzaffar qizi	
Ishlab chiqarish xarajatlarining tarkibi va ularni pasaytirish usullari	501
Sodiqov Mirahror Abbos o'g'li	
O'zbekiston Respublikasi hududlarini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishda mahalliy budjetlarning ahamiyati.....	509
Sharopov Dilshodjon Raxmatullayevich	
The role of small business enterprises in enhancing the well-being of the population in Uzbekistan	513
Djalilova Shaxlo Ismoiljon kizi	
O'zbekistonda IPOlarni tashkil etish jarayonlari tahlili	518
Alikulov Azamat Tuygunovich	
Kichik sanoat zonalarini faoliyatining iqtisodiy-statistik tahlili (Surxondaryo viloyati misolida).....	522
Ozoda Batirovna Sakiyeva	
Hududlarning innovatsion turistik salohiyatini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish	528
Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	
Integrating circular economy principles in marketing and operations of grape export companies for green transition.....	534
Usmonova Diyora Mahmud kizi	
Foreign experiences of improving the quality of services in the field of tourism.....	541
Raxmonov Siyovush Turob ugli	
Z avlodining iste'dodli vakillari uchun raqobat: davlat boshqaruvi sektorining maqsadga yo'naltirilgan raqamli avlodni jalb etish strategiyalari.....	546
Nosirova Shaxzoda Bohodir qizi	
O'zbekiston Respublikasida uglerod solig'ini joriy etish orqali soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish va yashil iqtisodiyotga o'tishni jadallashtirish imkoniyatlari: ekologik, iqtisodiy va institutsional yondashuv	560
Jo'rayev Ahmad Saitnazar o'g'li	
Tijorat banklari reytingiga ta'sir qiluvchi asosiy moliyaviy ko'rsatkichlar tahlili.....	566
Karabayev Nodir Abduhamidovich	
Budjet tashkilotlarida tuziladigan moliyaviy hisobotlarning ahamiyati.....	578
Norqulova Qutlug'nigor Oloviddinovna	
Методы и критерии оценки эффективности конкурентоспособности предприятия	582
Хусейнов Рахим Али оглы	
Zamonaviy HR texnologiyalarining korxonalar samaradorligiga ta'siri: "O'zbekiston temir yo'llari" AJ tajribasi.....	589
Xursanova Gulshan Ravshan qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida innovatsion menejment strategiyalarining samaradorligini oshirish yo'llari	593
Pulatova Dildora Abdushukurovna	
Oliy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni qo'llashning bugungi kunda o'rni va ahamiyati.....	600
Xolmirzayeva Gulruxsor Maxammetovna	
Интеграция информационно-коммуникационных технологий в зеленую экономику: цифровые технологии для устойчивого развития.....	604
Бозорова Ирина Жуманазаровна	

Xorijiy mamlakatlarda tadbirkorlik subyektlari tomonidan mahallilashtirish asosida mahsulot ishlab chiqarishning o'ziga xos jihatlari	608
Mirzabaev Xusniddin Muxamadjonovich	
Цифровизация зеленой экономики: синергия технологий для устойчивого будущего	616
Мухамадиева Кибриё Баходировна, Умарова Надира Рахмановна, Шарипова Зулфия Шокиржоновна, Эшпулатова Хусния Мирғолиб кизи	
O'zbekistonda to'qimachilik mahsulotlari bozori va rivojlanishi	621
Alimxodjayeva Nargiza Elshodovna	
Samarqand viloyatida tikuv-to'qimachilik sanoatining rivojlanish holati va ishlab chiqarish hajmining prognozi.....	629
Ikramova Taxmina Latifovna	
Повышение эффективности управления рисками в проектах государственно-частного партнерства в сфере услуг	639
Айтбаева Гульзада Куанышбаевна	
Surxondaryo viloyati iqtisodiy o'sish darajalarini ekonometrik modellashtrish	645
Pardayeva Ma'rifat Muzaffarovna	
Зарубежный опыт развития экономики ресурсно-сырьевых регионов: модели диверсификации и возможности адаптации.....	654
Севара Кахрамоновна Хакбердиева	
Xizmat ko'rsatish sohasida raqobatbardoshlikni oshirishning ahamiyati	658
Abduvoxidova Mohinur Akmalovna	
O'zbekiston sug'urta bozorida esg va yashil moliya instrumentlaridan foydalanish holati va imkoniyatlari.....	662
Zoyirov Laziz Subxonovich	
Xorazm viloyatida transport xizmatlari ko'rsatishning amaldagi holati tahlili va uni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari	668
Sharipova Bibijon Baxtiyorovna	
Ulgurji savdo qoidalari va chakana savdodan farqli tomonlari	678
Batirova Raxima Abdujabbarovna, Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich	
Xalqaro integratsiya jarayonlarida raqamli iqtisodiyotning o'rni.....	684
Zaripov Xurshid Zakir o'g'li	
Mahalliy budjetlar daromadlari va xarajatlarining hozirgi holati	690
Himmatov Abdisamat Xalilovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida aholining moliyaviy madaniyatini rivojlantirish muammolari va istiqbollari.....	696
Abdurazakova Nargiza Rixsibayevna	
Цели устойчивого развития и роль цифровых платформ в сфере трудовой миграции	702
Газиёва Сулхия Саидмашрафовна	
Onlayn savdo maydonchalarida mijoz sodiqligini shakllantirishda marketing strategiyalarining o'rni	706
Baxromov Xudoyor Xabibullo o'g'li	
Методологические основы оценки эффективности «зеленых» технологий в строительном секторе.....	710
Тожиева Дилфуза Бабамуратовна	
Korxonalarda moliyaviy instrumentlar auditi masalalarini rivojlantirish.....	715
Mahmudov Saidjamol Kadirjanovich	
O'zbekiston Respublikasi soliq ma'murchiligini takomillashtirish jarayonlari	722
Mahmudova Sevara Rahmat qizi, Almardonov Muxammadali Ibragimovich	
Improving the efficiency of modern housing fund management system	726
D.A. Berdiyeva, Aminova Naima Umar qizi	
Kichik va o'rta biznes subyektlari eksport salohiyatini rivojlantirish mexanizmini takomillashtirish	731
Abduqahhorov Azizbek Abdullo o'g'li	

From Science to Business: How Universities Stimulate Innovation.....	735
A. Bobozhonov, A.M. Shatre, V. Kirilova Vladimirova, R.Kh. Karlibaeva	
Tashkilotlarda risklarni boshqarish strategiyalarining samaradorligini baholash: nazariy va amaliy yondashuvlar	740
Husanova Dilnura Mamrajab qizi	
Turli mulkchilik shakllaridagi xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining ekologik auditing nazariy jihatlarini	744
Abdullayev Xurshidjon Nazrullo o'g'li	
Sanoat korxonalarida innovatsion boshqaruv samaradorligini oshirish omillari.....	749
Ne'matullayev Abdurasulxon Ximaydulla o'g'li	
Bozor iqtisodiyotiga o'tish sharoitida innovatsion korxonalar boshqaruvi tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi amal qilish xususiyatlari	755
Naimov Azamat Xikmatovich	
Mamlakatimizda chet el investitsiyasi ishtirokidagi korxonalalar faoliyatini rivojlantirish.....	758
Qurbonov Javlonbek Jurabekovich, Shuxratov Azizbek A'zamjon o'g'li	
Qurilgan organik mevalar eksportini rivojlantirishda yashil marketing strategiyalaridan foydalanish.....	764
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
O'zbekiston Respublikasida xizmatlar sohasining asosiy ko'rsatkichlari.....	769
Ernazarov Gulam Bekbayevich	
Kichik biznes subyektlarida innovatsion faoliyatni baholash va rivojlantirish mexanizmlari.....	774
Mavrolov Ravshan Nematjonovich	
Barqaror rivojlanish va korxonalarda barqarorlikni ta'minlash zaruriyati.....	780
Yakubova Dilfuza	
Yashil iqtisodiyot sharoitlarida barqaror rivojlanish, yashil texnologiyalar va ekologik menejmentning o'rni	785
Dilmurodov Abbas Anvar o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sohasi faoliyatini davlat tomonidan muvofiqlashtirish va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish	788
Tuxtamishev Shodimurod Qurbonboyevich	
Tijorat banklarida chakana bank xizmatlarini rivojlantirish.....	795
Axmedov G'ofurjon G'ulomjonovich	
Turizm sohasini ekonometrik modellashda qo'llaniladigan ekonometrik usullar va amaliy imkoniyatlar	801
Shukurov Ikrom Abdurashitovich	
Sanoat tarmoqlarida investitsiyalar strukturasining iqtisodiy samaradorligi va innovatsiyalarni rag'batlantirish.....	807
Xikmatillayeva Dildora Shavkat qizi	
Mintaqa ziyorat turizmi samaradorligini oshirishda ekonometrik modellardan foydalanish.....	812
O'rinova Durdona Botir qizi	
Kichik biznes rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni pest (siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy-demografik, texnologik omillar) tahlili.....	816
Israilov Rustam Ibragimovich	
Qazib olish sanoati korxonalarini moliyaviy sog'lomlashtirishda muammolar va salbiy omillar: tahlil va zamonaviy yondashuvlar	825
Abduraxmanov Davron Burxanjonovich	
O'zbekistonning milliy merosi boyliklaridan turizmga foydalanish yo'llari	830
Samarov Xonqul Qahhorovich	
Iqtisodiy rivojlanish jarayonida investision resurslarning mutanosib taqsimlanishi: samaradorlik va ustuvor yo'nalishlar	835
Otaboyev Feruzbek Oybek o'g'li	
Iqtisodiyotning ekologik transformatsiyasi sharoitida ijtimoiy o'sishni indikativ baholash metodologiyasi.....	841
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li	

Bojxona xizmati fiskal faoliyatini takomillashtirish istiqbollari.....	847
Pardayev To'liqin Nasirovich, Farxodov Farrux Furqatovich, Nomozov Abduvoxid bdurazzoq o'g'li	
Механизмы устойчивого управления малым и средним бизнесом в условиях цифровизации и внедрения искусственного интеллекта.....	852
Зокирова Фарангиз Тулкиновна	
Yashil bank xizmatlari va uni joriy etish bilan bog'liq muammolar.....	862
Makhmudova Mukhlisa Kodirjon kizi	
Barqaror qishloq xo'jaligi ta'minot zanjirlarida transport tizimlarini optimallashtirish	867
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
Moliyaviy rejalashtirishning ijtimoiy-iqtisodiy mazmuni	874
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
Mintaqa sanoatida kichik biznesni qo'llab-quvvatlash va infratuzilmasini tashkil etish	881
Salayev Jasurbek Komilovich	
Surxondaryo viloyatida 2010–2024-yillardagi yalpi hududiy mahsulotining iqtisodiy statistik tahlili.....	888
Ismoilov Davronbek Ilxomjon o'g'li	
Yashil obligatsiyalar va barqaror moliyalashtirishning davlat qarzi siyosatiga ta'siri.....	893
Tilabov Nasrulla Tashmurotovich	
Модели Альтмана и Таффлера как инструмент диагностики финансовой устойчивости предприятий.....	897
Утемуратова Бибихон Даниловна	
Individual tadbirkorlik va mustaqil bandlik asosida olinadigan daromadlarni soliqqa tortishning fundamental asoslari	903
Yakubov San'abek Ravshanbekovich	
China's trade relations with Central Asia: an empirical analysis based on the trade gravity model.....	912
Ye Maoqing	
O'zbekistonda turizm sohasida smart texnologiyalar joriy etishning holati va yo'nalishlari.....	920
Qutbiddinov Shamsiddin Kamoliddin o'g'li	
Application of modern information systems in the assessment of the technical condition of the equipment of electrical energy networks.....	924
Sobirov Muzaffar Azatovich	
Стратегическое управление экономическим потенциалом Узбекистана.....	932
Садуллаева Муслимахон Саидамировна	
Auditda raqamli texnologiyalarni qo'llash tarixi va istiqbollari	936
Muydinov Erkin Djamaldinovich	
Kambag'allikni qisqartirishda tadbirkorlik va bandlikni moliyaviy qo'llab-quvvatlash.....	950
Karshiyev Keldiyor Eshpulatovich	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish uchun ijtimoiy himoya va mehnat bozoriga kirishni kuchaytirish	954
Mamashokirova Iroda Samar qizi	
Soliq ma'murchiligi va raqobat muhitining o'zaro bog'liqligini nazariy asoslari.....	958
Donaboyev Jahongir Husan o'g'li	
Региональный туристский кластер – как инструмент повышения эффективности экономики региона.....	965
Юсупова Нигина Тажиевна	
Bank tizimida esg omillarining samaradorligini oshirishda marketing tadqiqotlaridan foydalanishning nazariy va uslubiy asoslari.....	971
Xoliyrov Murod Qahramon o'g'li	
Теоретические взгляды на цифровую экономику, цифровую трансформацию	977
Шарипова Шахло Истамовна	
Qoraqalpog'iston Respublikasining raqobatbardoshligini oshirish imkoniyatlari va strategik yo'nalishlari.....	982
Tleubergenov Raxat Shahibaevich	

Mintaqalar transport tizimini kompleks rivojlantirish istiqbollarini tadqiq etishning ilmiy-uslubiy asoslari.....	986
Rahmonov Rasul Ne'matovich	
Loyiha boshqaruvida amaliy misollar orqali jinoyat holatlarini tahlili.....	994
To'yqulov Abbosjon Ali o'g'li	
Advancing tourist safety management in Uzbekistan's growing tourism industry: a systems theory approach.....	999
Laylo Primova	
Qoraqalpog'iston Respublikasida maishiy xizmatlar sifatini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanishdagi muammolar.....	1006
Yerejepova Bibisara Abibullayevna	
Основные проблемы и вызовы в создании умных городов	1010
Хакбердиева Нозима Кахрамоновна	
Qurilish obyekti smeta narxlarini aniqlashdagi muammolar va ularning oqibatlari.....	1015
Asadova Maftuna Sa'dullaevna	
Mintaqani barqaror rivojlantirishda paxta-to'qimachilik klasterlari salohiyatini oshirish.....	1020
Ismailov Temur Pulatovich	
Paxta-to'qimachilik klasterlari samaradorligi: statistik ko'rsatkichlar va ekonometrik modellarning tahlili	1024
Sharipov R.S.	
Sanoat infratuzilmasining tarkibiy tuzilishi va tartibga solish mexanizmlari.....	1030
Rasulov Jamshid Karimovich	
To'qimachilik sanoati korxonalarida eksport salohiyatini rivojlantirishda boshqaruv jarayonlarini o'ziga hos xususiyatlari.....	1036
Salimjonova Zilolaxon Salimjon qizi	
Budjetdan tashqari pensiya jamg'armasi tomonidan so'ngi yillarda amalga oshirilgan ishlar moliyaviy tahlili	1040
Sherjonov Sherjon Alijan o'g'li	
Qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlash korxonalarining rivojlanishni boshqarish tizimini takomillashtirish.....	1045
Smetov Murat Inyatovich	
Sanoat investitsion salohiyatini amalga oshirish mexanizmining mahalliy va xorijiy tajribalarini qiyosiy tahlili.....	1050
Bayniyazova Malika Polatovna	
Korxonalarda raqamli marketing strategiyalarining shakllanishi va ularning bozor raqobatbardoshligiga ta'siri	1056
Mamadjanova Tuyg'unoy Axmadjanovna	
Руководство страховыми операциями: стратегический подход	1062
Тулаев Дилшод Юсуфович	
Sanoatni rivojlantirishda innovatsion boshqarishni takomillashtirish strategiyasi.....	1068
Qalmuratov Baxtiyar Seytmuratovich	
Tijorat banklari faoliyatida raqamli chakana xizmatlarni takomillashtirish yo'llari.....	1073
Axmedov G'ofurjon Gulomjonovich	
Maktab o'quv dasturlariga turizm va mehmondo'stlik tarmog'ini integratsiyalashning soha rivojidadagi ahamiyati	1078
Nilufar Raxmonova Yorqinovna	
Namangan viloyatidagi nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari salohiyati.....	1083
Abdusattorov Sodiqjon Hakimjon o'g'li	
Инновационные подходы к обеспечению экологической и экономической устойчивости в области энергосбережения и эффективного управления водными ресурсами	1088
Бегмуллаев Отабек Ирисалиевич, Ешмирзаев Содикжон Еркинбой угли, Кохарова Далира Рустам кизи	
Kimyo sanoati korxonalarida investitsion loyihalarni boshqarish orqali raqobatbardoshlikni oshirish.....	1095
Sabirov Oybek Shavkatbekovich	

Зеленая экономика и устойчивое развитие: экономический взгляд.....	1100
Акбаралиева Сугдиёна Улугбек кизи, Ахмедиева А.Т.	
Raqamli iqtisodiyot orqali investitsiyalarni jalb qilish va O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirish istiqbollari.....	1105
Norpo'latov Azizbek Baxtiyor o'g'li	
Инновационные факторы развития аграрного производства региона.....	1109
Сирожиiddин Икромиддин Кутбиддинович	
Анализ развития зеленой экономики в глобальном контексте и в Республике Узбекистан.....	1114
Хусаинов Равшан Рахимович	
Marketing jarayonlarida emotsional intellektning roli va uning neyromarketing strategiyalari samaradorligiga ta'siri	1120
Pulatova Nigoraxon Nurullaevna	
O'zbekiston hududlarida aholi bandligi tahlili (2020–2024-yillar).....	1124
Hojiyev Tal'at Toshpo'latovich	
Barqaror qishloq xo'jaligida yashil logistika (Green Logistics) mexanizmlarini joriy etish.....	1128
Abdirashidov Temurbek Abdirashid o'g'li	
Innovatsion iqtisodiyotda karshering xizmatlarining nazariy asoslari.....	1134
Haydarov Jahongir Aktamovich	
Mintaqada mehmonxona xo'jaligida investitsiya samaradorligiga ta'sir etuvchi omillar	1139
Jasur Berdiyev	
Turizm xizmatlari samaradorligini oshirish metodologiyasini rivojlantirish	1143
Toshev Nurbek Janon o'g'li	
Iqtisodiy barqarorlikka erishishda quyosh panellarining roli	1147
Qodirov Bahodirjon Tursunovich	
Milliy malaka tizimining yagona raqamli platformasi: nazariy va amaliy jihatlar.....	1152
Qurbanova Muazzam Fazliddinovna, Egamkulov Aziz Abdurasulovich	
Surxondaryo viloyatida meva-sabzavot mahsulotlari ishlab chiqarish jarayonlarini ARIMA modeli orqali ekonometrik modellashirish	1156
Jo'rayev Olim Albayevich	
Tijorat banklarida korporativ boshqaruv mohiyatini aniqlashning ilmiy yondashuvlari.....	1163
Temirov Abdulaziz Alimjanovich	
Asosiy vositalarni hisobga olish va ularni audit qilish masalalari: nazariy va amaliy yondashuvlar	1168
Diyorbek Mamarasulov Alijon o'g'li	
Анализ и постановка выбора путей подготовки и принятия решений для разработки и внедрения методических подходов к постановке управленческого анализа.....	1173
Минутдинова Лилия Тагировна	
Aksiyadorlik jamiyatining aksiyadorlar bilan o'zaro hamkorlik shakllari va tamoyillari tasnifi.....	1180
Sangilova Aziza Baxtiyarovna, Samariddin Elmirzayev	
Qishloq joylarida xizmatlar sohasini rivojlanishi orqali kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirish.....	1186
Sultonov Shodiyor Abduhalilovich, Usmonov Murodbek Dusmurot o'g'li	
Kichik biznes markazlari raqobatbardoshligini oshirish bo'yicha uslubiy tavsiyalar	1190
Eshmirzayev Nodirjon Mamadraximovich	
Kichik biznesda innovatsion autsorsingdan foydalanishga ta'sir etuvchi omillar.....	1194
Tojibayev O.O.	
Venchur kapitalining iqtisodiy ahamiyati.....	1199
Zaynutdinova Umida Jalolovna	
Naqd pulsiz to'lovlar tizimini raqamlashtirishning dolzarb masalalari	1202
Xakimova (Isayeva) Lobar Baxodirovna	

Konchilik sanoatida ekologik xavfsizlik va ijtimoiy mas'uliyatni ta'minlashning ilmiy-uslubiy asoslari	1207
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'zbekiston qishloq xo'jaligida yashil texnologiyalarni joriy etish: imkoniyatlar va muammolar	1211
Tosheva Maftuna Rustamovna	
Axborot texnologiyalarining jamiyat rivojlanishidagi o'rni: UZINFOCOM misolida	1218
Raxmatxo'jayev Axrorxo'ja Akmal o'g'li	
Mahalliy budjet daromadlar bazasini kengaytirishda soliqlarni samaradorligini oshirish.....	1225
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
ANDIJON VILOYATI BULOQBOSHI TUMANIDA ZIYORAT TURIZMINI RIVOJLANTIRISH VA UNI BOSHQARISH MASALALARI.....	1230
Dadajonova Martabaxon Maxmudovna, Abdullaev Bahodir Abdugaffarovich	
РОЛЬ ЦИФРОВЫХ РЕШЕНИЙ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ СТРОИТЕЛЬНЫХ УСЛУГ	1236
Шадиева Гулнора Мардиевна, Абдуллаева Дилафруз Бахриллоевна	
O'ZBEKISTONDA IJTIMOYIY TADBIRKORLIKNI MOLIYALASHTIRISH MANBALARI VA ULARNING SAMARADORLIGI.....	1241
Shirin Temirova	
SANOAT KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING KONSEPTUAL MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	1246
Jalolov Abbosxon Ravshanxon o'g'li	
TRANSPORT TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	1252
Jalolova Madina Shopo'lat qizi	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARINING SAMARADORLIGINI IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI	1258
Ibrohimov Davronbek Muhammadi o'g'li	
XALQARO RAQAMLI INTEGRATSIYA JARAYONIDA RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLAR SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	1264
Muyassarzoda Fayziyeva	
XALQARO CHET EL SHARTNOMALARIDA BLOKCHEYN ASOSIDAGI AQLLI SHARTNOMALAR VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA: CHEGARA OSHA SAVDODA SHAFFOFLIK, XAVFSIZLIK VA AVTOMATLASHTIRILGAN IJRONI TAKOMILLASHTIRISH	1271
Kurolov Maksud Obitovich	
AN ANALYSIS OF THE INTERRELATIONSHIP BETWEEN EXTERNAL DEBT SUSTAINABILITY AND THE DETERMINANTS OF ECONOMIC GROWTH IN CENTRAL ASIAN COUNTRIES.....	1280
Sitora Tojiqulova Sobirjon qizi	
ОРГАНИЗАЦИОННО ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ РЕФОРМИРОВАНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	1289
Буранбаева Шоира Рустамовна	
AN'ANAVIY VA INNOVATSION YEM ISHLAB CHIQRARISH TEXNOLOGIYALARINING IQTISODIY TAQQOSLANISHI: SIRDARYO VILOYATI TAJRIBASI.....	1295
Xazratkulov Niyoz Namazbayevich	
ANOR YETISHTIRISHDA IQTISODIY SAMARADORLIK TUSHUNCHASI VA BAHOLASH MEZONLARI	1301
Ortiqov Sulton Davronqul o'g'li	
REKLAMA XIZMATLARI BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH BO'YICHA XORIJ TAJRIBASI VA UNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH YO'NALISHLARI	1305
Xamrakulov Azamat Baxritdinovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TA'LIM XIZMATLARI MARKETINGINING INNOVATSION MODELI	1310
Raximov Faxriddin Shavkatovich	
AHOLINING BANK TIZIMIGA ISHONCHI VA CHAKANA BANK XIZMATLARIDAN FOYDALANISHI.....	1317
Umarova Lola Erkinovna	

KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING IQTISODIY KO'RSATKICHLAR TIZIMINI STATISTIK BAHOLASHNING USLUBIY JIHATLARI	1322
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
YASHIL TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIKNING MOLIVAVIY MODELII	1330
Allayarov Suxrob Rustamovich	
TASHABBUSLI BUDJETLASHTIRISH JARAYONI SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	1336
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
YANGI TIRSAK KONSTRUKSIYASINI ISHLAB CHIQUARISHGA JORIY QILISHDAN OLINADIGAN IQTISODIY SAMARADORLIGINI ANIQLASH.....	1342
Boltabayev Bekzod Egamberdiyevich	
ZARAFSHON MINTAQASI HUDUDLARIDA QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQUARISH O'RTASIDAGI MUTANOSIBLIKNI TA'MINLASH ISTIQBOLLARI	1346
Murtazayev Isabek Bazarbayevich	
MAKROIQTISODIY KO'RSATKICHLARNING STATISTIK BAHOLANISHI VA PROGNOZLASH USULLARI.....	1354
Qosimjonov G'ulomjon Qosimovich	
АНАЛИЗ ПРАКТИКИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ АГРАРНОЙ СФЕРЫ В РЕГИОНАХ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН	1358
Элов Дилшод Абдужаббарович	
HUDUDLAR KESIMIDA IJTIMOY-DEMOGRAFIK MA'LUMOTLARNING OLIY TA'LIM TIZIMINI BAHOLASHDAGI AHAMIYATI.....	1364
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi	
ISHLAB CHIQUARISH KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOTLARNING SHAFFOFLIGINI OSHIRISHDA MOLIVAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARINING AHAMIYATI.....	1369
Maxmudov Asliddin Sirojiddin o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORINI SEGMENTLASHNING NAZARIY JIHATLARI VA AHAMIYATI	1374
Djurayev Bekzod	
MOLIVAVIY HISOBOT AUDITINING TASHKILIY MASALALARI	1382
Saidova Sevara Abdumumin qizi	

MOLIYAVIY HISOBOT AUDITINING TASHKILIIY MASALALARI

Saidova Sevara Abdimumin qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil izlanuvchisi

E-mail: sevarayus96@mail.ru

ORCID: 0009-0006-2683-9332

Annotatsiya: Mazkur maqola O'zbekistonda xalqaro standartlar asosida moliyaviy hisobot auditini tashkil etish bo'yicha tadqiqot natijalari bayon etilgan. Maqolada moliyaviy hisobot auditini tadqiq etishning dolzarbligi, mazkur mavzuni o'rganilganlik darajasi, moliyaviy hisobot auditini xalqaro standartlar asosida tashkil etish yo'nalishlari va mazkur jarayonni takomillashtirish yuzasidan amaliy tavsiyalar shakllantirilgan

Kalit so'zlar: Moliyaviy hisobot audit, auditning xalqaro standartlari, moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari, moliyaviy hisobot standartlari, firibgarlik, moliyaviy hisobotni buzib ko'rsatish, moliyaviy hisobotda xato va kamchiliklar, moliyaviy hisobot ishonchligi, moliyaviy hisobotdan foydalanuvchilar.

Abstract: This article describes the results of research on the organization of financial reporting audits in Uzbekistan based on international standards. In the article, the relevance of the research of the financial statement audit, the level of study of this subject, the directions of organization of the financial statement audit based on international standards and practical recommendations for improving this process are formulated.

Key words: Financial statement audit, international auditing standards, international financial reporting standards, financial reporting standards, fraud, misstatement of financial statements, errors and omissions in financial statements, reliability of financial statements, users of financial statements.

Аннотация: В данной статье описаны результаты исследования организации аудита финансовой отчетности в Узбекистане на основе международных стандартов. В статье сформулированы актуальность исследования аудита финансовой отчетности, уровень изученности данной темы, направления организации аудита финансовой отчетности на основе международных стандартов и практические рекомендации по совершенствованию этого процесса.

Ключевые слова: Аудит финансовой отчетности, международные стандарты аудита, международные стандарты финансовой отчетности, стандарты финансовой отчетности, мошенничество, искажение финансовой отчетности, ошибки и упущения в финансовой отчетности, достоверность финансовой отчетности, пользователи финансовой отчетности.

KIRISH

Ma'lumki O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risidagi" 2020-yil 24-fevraldagi PQ-4611-son¹ qaroriga muvofiq, 2021-yil 1-yanvardan boshlab O'zbekiston Respublikasida faoliyat ko'rsatuvchi aksiyadorlik jamiyatlari, tijorat banklari, sug'urta tashkilotlari va yirik soliq to'lovchilar toifasiga kiritilgan yuridik shaxslar moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (keyingi o'rinlarda MHXS) asosida buxgalteriya hisobi yuritilishini tashkil etishlari va 2021-yil yakunlaridan boshlab moliyaviy hisobotni MHXS asosida tayyorlashlari belgilab qo'yilgan. Biroq mazkur sohada ko'plab islohotlar amalga oshirilayotganligiga qaramasdan, MHXS asosida moliyaviy hisobotni shakllantirish va ular auditini o'tkazish bo'yicha e'tibor qaratilishi lozim bo'lgan jihatlar mavjud.

Mazkur soha bo'yicha audit tizimi oldidagi o'z yechimini kutayotgan masalalar shundan iboratki, MHXS asosida tuzilgan moliyaviy hisobot qanday tartibda auditorlik tekshiruvidan o'tkazilishi va buni amalga oshirish uchun auditorlar qanday malaka talablariga javob berishi lozim kabi jihatlariga e'tibor qaratish talab etilmoqda. O'z navbatida O'zbekiston auditorlik amaliyotida 2021-yilda yangi tahrirda qabul qilingan "Auditorlik faoliyati to'g'risida"gi Qonunning 29-moddasiga muvofiq "auditorlik tekshiruvini o'tkazishga doir auditning xalqaro standartlari (keyingi o'rinlarda AXS) talablari to'g'risidagi, auditorning e'tirozlariga asos bo'lgan qonunchilik

¹ <https://lex.uz/docs/-4746047>

hujjatlari normalari haqidagi axborotni xo'jalik yurituvchi sub'ektning so'roviga binoan taqdim etish" majburiyati hamda mazkur qonunning 33-moddasiga muvofiq auditorlik tashkilotlarining turdosh xizmatlari tarkibiga "buxgalteriya hisobini yo'lga qo'yish, qayta tiklash, yuritish va moliyaviy hisobot tuzish, shu jumladan moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari bo'yicha moliyaviy hisobot tuzish" xizmati kiritildi. Ta'kidlash joizki, ushbu masalaga Prezidentimiz tomonidan 2017-yilda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari va auditning xalqaro standartlarini amaliyotga joriy etishning me'yoriy-huquqiy mezonlari belgilab berilgan edi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Moliyaviy hisobot auditi jarayoning nazariy hamda uslubiy asoslarini yaratish hamda uni takomillashtirish bo'yicha ko'plab xorijlik iqtisodchi olimlar ilmiy tadqiqotlar olib borganlar. Ular jumlasiga A.Arens, Дж.Лоббeklarni kiritish mumkin [1]. Mavzuning ayrim jihatlari MDH mamlakatlarining iqtisodchi-olimlari N.P.Barishnikov, A.A.Terexov va A.D.Sheremetlar tomonidan o'rganilgan [2].

MHXS bo'yicha moliyaviy hisobotlarning ahamiyati masalalariga iqtisodchi olimlarning asarlarida muhim e'tibor qaratilgan. Xususan, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent S.Tashnazarovning fikricha, hisob va hisobotni xalqaro standartlar talablariga muvofiqlashtirish, shu asosda moliyaviy hisobotning dunyo miqyosida uyg'unligiga erishish, ilg'or tajribalardan milliy darajada samarali foydalanish barcha mamlakatlar uchun eng dolzarb masaladir [3].

Iqtisodiyot fanlari doktori, professor A.Z.Avlokulovning fikricha, xalqaro standartlar asosida tuziladigan moliyaviy hisobotlar tashkilotni samarali boshqarishda zarur hisoblanadi. Xalqaro standartlarga o'tishdan asosiy maqsad xalqaro bozorga chiqish hamda investitsiyalarni jalb etishdir. Shuningdek xalqaro standartlar mamlakat iqtisodiyotini sifat jihatdan rivojlantirishga ham muhim hissa qo'shadi. Bu jarayonda qulay investitsion muhit, kompaniyalar faoliyati ochiqligi, boshqaruvning aksiyadorlar oldidagi hisobdorligi, zamonaviy korporativ boshqaruv uslublarining joriy qilinishi aksiyadorlik jamiyatlarining rivojlanishiga muhim hissa qo'shadi [4].

Shuningdek respublika iqtisodchi olimlari tomonidan esa, ushbu masalalar yaratilayotgan darslik, monografiya va o'quv qo'llanmalar, shuningdek, e'lon qilinayotgan ilmiy maqola va tezislarda qisman o'rganilgan. Jumladan N.Sh.Xajimuratov, B.Q.Hamdov va I.I.Melievlar tomonidan moliyaviy hisobot auditining nazariy hamda uslubiy asoslarini ayrim jihatlari o'rganilgan [5].

Iqtisodchi Yusuf Shaxvanning ta'kidlashicha, "moliyaviy hisobotning ishonchligi iqtisodiy qarorlar qabul qilishda ishonchli tayyorlangan hisobotlarga taalluqli hisoblanadi" [6].

Ta'kidlash joizki, yuqoridagi tadqiqotlarda mavzuga oid umumiy qarashlar keltirilgan bo'lsada, biroq xalqaro standartlar asosida moliyaviy hisobot auditini amalga oshirish masalasi alohida ilmiy tadqiqot obyekti va yaxlit tizim sifatida o'rganilmagan. Bu esa mazkur mavzuda kompleks ilmiy izlanishlar olib borish va ilmiy-tadqiqot vazifalarini belgilashni taqozo etmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada muallif tomonidan ilmiy abstraksiyalash, tizimli tahlil, induksiya va deduksiya usullaridan foyalanildi.

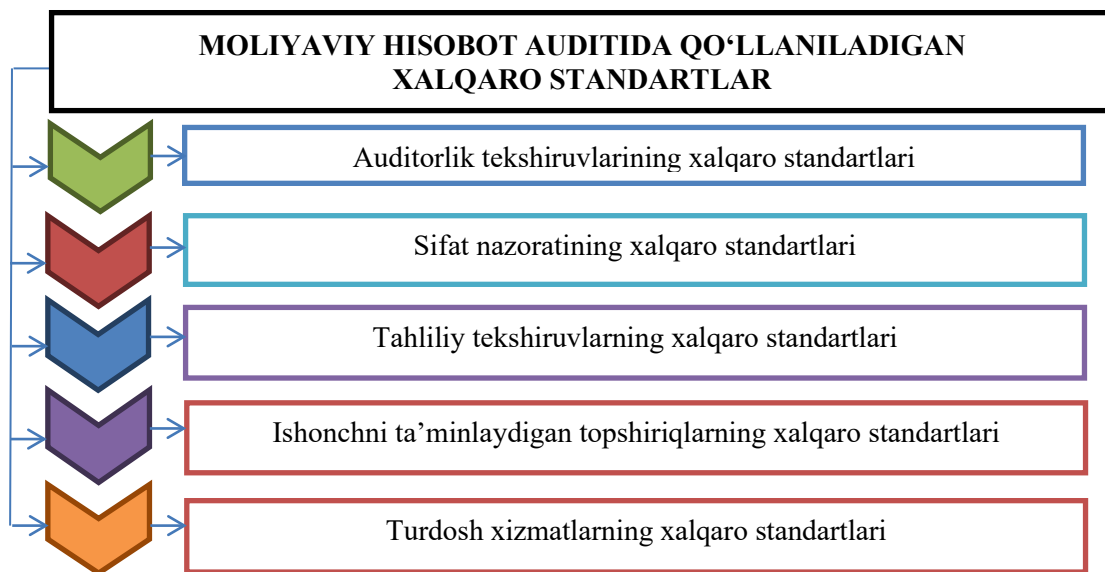
Tahlil va natijalar. Bizningcha, hozirgi davr hisob va audit amaliyotida MHXS va AXSlarni amaliyotga joriy etish va ularni qo'llanilmasligi oqibatida yuzaga keladigan muammolar, moliyaviy hisobot transformatsiyasini amalga oshirishning uslubiy masalalarini o'rganish, MHXS asosida moliyaviy hisobotlarni shakllantirish va ularni auditning xalqaro me'yorlariga muvofiq auditorlik tekshiruvidan o'tkazish masalalarini o'rganilmasligi hisob tizimining moliyaviy hisobotdan foydalanuvchilar oldidagi majburiyatlarini to'liq va o'z muddatida bajarilishiga salbiy ta'sir etadi.

Fikrimizcha, MHXS va AXS talablariga muvofiq moliyaviy hisobotlarni shakllantirish hamda ular auditini amalga oshirilishini ta'minlash xo'jalik yurituvchi sub'ektlar va auditorlik tashkilotlari faoliyati uchun quyidagi imkoniyatlar yaratilishini ta'minlaydi. Hisob va audit tizimida xalqaro standartlardan foydalanish auditorlardan xalqaro standartlar asosida auditorlik tekshiruvini tashkil etish va o'tkazish uslubiyatini to'liq o'zlashtirishni talab etib, auditor moliyaviy hisobot transformatsiyasini amalga oshirish va MHXS asosida moliyaviy hisobot tuzish kabi ikki turdagi asosiy xizmatni amalga oshirishi bugungi davr talabi hisoblanadi. Qolaversa Prezidentning PQ-4611-son qarorini qabul qilinishi, auditor bir paytning o'zida ikki turdagi xizmatlarni ya'ni auditorlik tekshiruvini amalga oshirish xizmati va milliy qonunchilikka muvofiq tayyorlangan moliyaviy hisobotni moliyaviy MHXS talablariga moslashtirish (transformatsiya) xizmatiga bo'lgan ehtiyojni yuzaga keltirdi. Bu esa auditorlardan MHXS asosida moliyaviy hisobot tayyorlash va uning auditi jarayoni bo'yicha xalqaro standartlar talablarini to'liq o'zlashtirishni talab etmoqda.

Xalqaro standartlar asosida tayyorlangan moliyaviy hisobotlar auditi jarayonlarida «Moliyaviy holat to'g'risidagi hisobot», «Foyda va zararlar hamda boshqa umulashgan daromad to'g'risidagi hisobot», «Pul mablag'lari harakati to'g'risidagi hisobot» va «Kapital o'zgarishi to'g'risidagi hisobot» shakllari

hamda moliyaviy hisobotga izohlar nomli hisobot ilovalari ko'rsatkichlarining ishonchliligi hamda ularni xalqaro standartlar qoidalarini asosida tayyorlanganligi o'rganiladi. Shuningdek, bugungi kunda "O'zbekiston Respublikasi hududida qo'llash uchun auditning xalqaro standartlarini tan olish tartibi to'g'risida nizom"ga muvofiq xalqaro standartlar asosida tayyorlangan moliyaviy hisobotlar ishonchliligi quyidagi auditning xalqaro standartlariga muvofiq o'rganiladi (1-rasm).

1-rasm. Moliyaviy hisobot auditida jarayonlarida qo'llaniladigan xalqaro standartlar²

Yuqoridagi rasm ma'lumotlaridan ko'rinadiki, auditorlik tekshiruvlarining xalqaro standartlari moliyaviy hisobotlar bo'yicha auditorlik tekshiruvlarini o'tkazishda qo'llaniladigan asosiy standartlardir. Ular auditorga moliyaviy hisobotlarning haqiqatga to'g'ri va haqqoniy aks ettirilganligi borasida xulosa berish uchun asos bo'ladi. Yuqoridagilar bilan birgalikda moliyaviy holat to'g'risidagi hisobot auditida O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyot va moliya vazirining 2024-yil 8-oktyabrdagi 181-son [buyrug'i](#)da belgilangan shakl va mazmunda tayyorlanganligi hamda hisobot yilidan keyingi yilning 1-mayidan kechiktirmasdan taqdim etilganligi o'rganiladi.

Auditor moliyaviy hisobot auditida jarayonida barcha auditorlik amallari to'liq bajarilishiga qaramasdan moliyaviy hisobot ko'rsatkichlarini buzib ko'rsatish mavjud bo'lishi mumkin. Tekshirilayotgan subyekt faoliyatiga bevosita aloqador bo'lmasa, mazkur me'yorlarga rioya etmaslik holatlari shunchalik kam kuzatiladi va aksincha. Jumladan hozirgi paytda respublika moliyaviy hisobot auditida amaliyotida quyidagi normativ-huquqiy hujjatlardan keng foydalanilmoqda (1-jadval).

1-jadval. O'zbekiston respublikasida moliyaviy hisobot auditining normativ-huquqiy asoslari³

№	Me'yoriy-huquqiy hujjat nomi	Normativ-huquqiy hujjat qabul qilingan sana
1	Auditorlik faoliyati to'g'risidagi O'RQ-677-son qonuni	2021-yil 25-fevral
2	Auditning xalqaro standartlari	
3	O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "O'zbekiston respublikasi hududida qo'llash uchun auditning xalqaro standartlarini tan olish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida"gi 171-son qarori	2022-yil 11-aprel
4	O'zbekiston Respublikasi moliya vazirining "Auditorning malaka sertifikatini malaka imtihonini topshirmasdan berish va muddatini uzaytirish uchun asos bo'ladigan buxgalterlarning xalqaro sertifikatlarini ro'yxatini tasdiqlash to'g'risida"gi 56-son buyrug'i	2021-yil 29-sentyabr
5	O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Auditorlarni sertifikatlashtirish tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-5210-son qarori	2021-yil 4-avgust

² Muallif tomonidan tayyorlangan

³ Muallif tomonidan tayyorlangan

6	O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Ichki audit xizmati xodimlarini tayyorlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 280-son qarori	2021-yil 5-may
7	O'zbekiston Respublikasi Moliya Vazirligi va Bosh prokuratura huzuridagi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish Departamentining 2018-yil 14-noyabrda "Auditorlik tashkilotlari uchun jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga, terrorizmni moliyalashtirishga va ommaviy qirg'in qurolini tarqatishni moliyalashtirishga qarshi kurashish bo'yicha ichki nazorat qoidalarini" nomli 3101-son qarori 1-ilovasi	2018-yil 15-dekabr
8	O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasida "Auditorlik faoliyatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3946-son qarori	2018-yil 19-sentyabr
9	O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirining "Auditorlik faoliyati to'g'risidagi ma'lumot shaklini to'ldirish Qoidalarini" nomli 2515-son buyrug'i 2-ilovasi	2013-yil 9-oktyabr
10	O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Auditorlik tashkilotining ishi sifatini tashqi nazoratdan o'tkazish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida"gi 538-son qarori	2022-yil 28-sentyabr

Yuqoridagi 1-jadval ma'lumotidan ko'rinadiki, O'zbekistonda auditorlik faoliyati qonuniy va tartibga solingan tizim asosida amalga oshirilishini ko'rsatadi. Bu hujjatlar auditorlik faoliyatining huquqiy asosini belgilashdan tortib, auditorlarni sertifikatlash, ularning malakasini oshirish, ish sifatini nazorat qilish va noqonuniy operatsiyalarga qarshi kurashish kabi bir qator muhim masalalarni o'z ichiga oladi. Jadvalda keltirilgan normativ-huquqiy hujjatlar auditorlik faoliyatini huquqiy, tashkiliy va funksional jihatdan tartibga solishga qaratilgan tizimli yondashuvni aks ettiradi. Bu hujjatlar majmuasi auditorlik kasbining mustaqil, professional va ishonchli ekanligini ta'minlashga xizmat qiladi, shu bilan birga korxonalarning moliyaviy hisobotlariga bo'lgan ishonchni oshirishga yordam beradi.

Auditning dastlabki bosqichida moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS) va buxgalteriya hisobining milliy standartlari (BHMS) asosida tayyorlangan moliyaviy hisobot shakllarida mazmunan quyidagi farqli jihatlar e'tiborga olinganligi o'rganilishi maqsadga muvofiq (2-jadval).

2-jadval. Xalqaro va milliy standartlar asosida tayyorlangan moliyaviy hisobot auditida o'rganiladigan ko'rsatkichlar tahlili⁴

MHXS bo'yicha	BHMS bo'yicha
Moliyaviy holat to'g'risidagi hisobot	Buxgalteriya balansi
(a) asosiy vositalar; (b) investitsion mulk; (s) nomoddiy aktivlar; (g) moliyaviy aktivlar ((d), (z) va (b) lar bo'yicha ko'rsatilgan summalaridan tashqari); (d) ulushga asosan hisobga olish usuli bo'yicha hisobga olingan investitsiyalar; (e) biologik aktivlar; (j) zaxiralar; (z) savdo bo'yicha va boshqa debitorlik qarzlari; (i) pul mablag'lari va ularning ekvivalentlari;	15-BHMS - «Buxgalteriya balansi» Aloxida modda sifatida milliy buxgalteriya balansida quyidagi moddalar yuq: - investitsion mulk - moliyaviy aktivlar (uzoq muddatli investitsiyalar) - biologik aktivlar (i.ch zaxiralarini ichida kelishi mumkin)
5-MHXS «Sotish uchun mo'ljallangan uzoq muddatli aktivlar va davom ettirilmaydigan faoliyat»ga muvofiq sotishga mo'ljallangan aktivlar va ularni hisobdan chiqariladigan moddalarning guruhlariga kiritilgan aktivlar jami; savdo bo'yicha va boshqa debitorlik qarzlari; (l) rezervlar; (m) moliyaviy majburiyatlar ((k) va (l) lar bo'yicha ko'rsatilgan summalaridan tashqari); (n) 12-BHXS «Foyda solig'i»da ta'riflanganidek, joriy soliqlar bo'yicha majburiyatlar va aktivlar;	- «Sotish uchun mo'ljallangan uzoq muddatli aktivlar va davom ettirilmaydigan faoliyat»ga tegishli aktivlar va moliyaviy majburiyatlar alohida hisobga olish nazarda tutilmagan

4 Muallif tomonidan tayyorlangan

(o) 12-BHXS bo'yicha muddati uzaytirilgan soliq majburiyatlari va soliq aktivlari; (p) 5-MHXSga muvofiq sotish uchun mo'ljallangan sifatida tasniflangan hisobdan chiqariladigan moddalarning guruhlariga kiritilgan majburiyatlari; (r) kapital tarkibida aks ettirilgan, nazorat kuchiga ega bo'lmagan ulushlar; (s) bosh tashkilotning mulk egalari tegishli bo'lgan, chiqarilgan kapital va kapitaldagi rezervlar.	- muddati uzaytirilgan soliq aktivlari tushunchasi mavjud bo'lsa ham balansda alohida satr mavjud emas (zararni keyingi davrga ko'chirish) - kapital tarkibidagi nazorat kuchiga ega bo'lmagan ulushlar (mavjud emas)
Foyda va zararlar, boshqa umumlashgan daromadlar to'g'risidagi hisobot	Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobot
Xarajatlar, moliyaviy natijalarning tarkibiy qismlarini ajratib ko'rsatish maqsadida, tez-tez takrorlanishi, foyda yoki zarar keltirish potentsiali va ularni oldindan bilish mumkinligiga qarab farqlanishi mumkin bo'lgan ikkilamchi turkumlarga tasniflanadi. Bunday tahlil ikkita shakldan birida ta'minlanadi.	
Tahlilning birinchi shakli «xarajatning xususiyati» bo'yicha tasniflash usulidir - Odatdagi faoliyatdan olinadigan daromadlar - Boshqa daromadlar Tayyor maxsulotlar zaxiralaridagi va tugallanmagan ishlab chiqarishdagi o'zgarishlar - Foydalaniladigan TMZlar - Xodimlarga haq to'lash - Eskirish va amortizatsiya - Boshqa xarajatlar - Jami xarajatlar - Soliq to'laguncha foyda	
Tahlilning ikkinchi shakli «xarajatlarni funksiyasi» bo'yicha tasniflash usulidir - Odatdagi faoliyatdan olinadigan daromadlar - Sotish tannarxi - Yalpi foyda - Sotish xarajatlari - Ma'muriy xarajatlar - Boshqa xarajatlar - Soliq to'lagunga qadar foyda	
Kapital o'zgarishi to'g'risidagi hisobot	Xususiy kapital to'g'risidagi hisobot
Kapitaldagi o'zgarishlar to'g'risidagi hisobot quyidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oladi: (a) davr uchun jami umumlashgan daromadni, bunda ushbu daromadning bosh tashkilot egalari va nazorat kuchiga ega bo'lmagan ulushlar egalari tegishli jami summalarini alohida ko'rsatgan holda; (b) kapitalning har bir qismi uchun, 8 son BHXSga muvofiq tan olingan retrospektiv qo'llashning yoki retrospektiv qayta hisoblashning ta'sirlari;	BHMS 14 «Xususiy kapital to'g'risidagi hisobot». Xususiy kapital to'g'risidagi hisobotni tuzish maqsadi bo'lib, xususiy kapitalning hisobot davri boshiga va oxiriga bo'lgan xolati va hisobot davri mobaynida uning tarkibidagi o'zgartirishlar haqidagi axborotni ochib berish hisoblanadi
(v) kapitalning har bir qismi uchun, davr boshidagi va oxiridagi balans qiymati o'rtasidagi solishtirma, bunda quyidagilardan yuzaga keladigan o'zgarishlarni alohida ochib bergan holda: (i) foyda yoki zarar; (ii) boshqa umumlashgan daromadlar; (iii) mulk egalari bilan ularning mulk egalari sifatida amal qilishidagi operatsiyalar, bunda mulk egalari tomonidan qilingan qo'yilmalarni va ularga taqsimlangan summalarini hamda nazoratni yo'qotishga olib kelmaydigan shu'ba tadbirkorlik sub'ektlaridagi egalik ulushidagi o'zgarishlarni alohida ko'rsatgan holda.	Hisobotda xususiy kapital va uning tarkibiy qismlari to'g'risidagi, ustav kapitali, qo'shilgan kapital, rezerv kapital, taqsimlanmagan foyda (qoplanmagan zarar), sotib olingan o'z aksiyalari va boshqa xususiy kapital elementlari haqidagi axborot ochib berilishi kerak.

Yuqoridagi 2-jadval ma'lumotlaridan ko'rinadiki, xalqaro hisob standartlari milliy standartlarga nisbatan moliyaviy hisobot tarkibiga nisbatan ko'proq batafsil va murakkabroq yondashuvini ko'rsatadi. Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартлари nafaqat an'anaviy hisobot shakllarini, balki ulardagi ma'lumotlarning taqdim etilishi bo'yicha ham batafsil talablarni belgilaydi. Bu esa investorlarga va boshqa manfaatdor tomonlarga korxona faoliyati haqida yanada shaffof va to'liq ma'lumot olish imkonini beradi.

Ma'lumki, auditorlik tashkilotlari nafaqat moliyaviy hisobot auditi bilan shug'ullanishi, balki amaldagi qonunning 31-moddasiga muvofiq "Auditorlik tashkilotlari auditorlik tekshiruvlari va turdosh xizmatlari turidagi auditorlik xizmatlarini" ko'rsatishlari mumkin [7]. Mazkur auditorlik xizmatlarini tartibga solish masalalari 800-son "Maxsus masalalar – maxsus maqsadli asoslarga muvofiq tayyorlangan moliyaviy hisobotlar auditi" va 805-sonli "Maxsus masalalar – ayrim moliyaviy hisobotlar hamda moliyaviy hisobotning maxsus elementlari, schyotlari yoki moddalari auditi" nomli auditning xalqaro standartlari me'yorlariga muvofiq amalga oshiriladi. Ko'rinadiki, korxona moliyaviy hisobot ma'lumotlaridan foydalanuvchilar tomonidan korxona faoliyati to'g'risidagi maxsus masalalar bo'yicha moliyaviy hisobot yoki korxona faoliyatidagi ularni qiziqtirgan, manfaatli masalalar bo'yicha hisobot (axborot) talab etiladi. Mazkur maxsus masalalar bo'yicha ishonchli va kafolatli axborot bilan ta'minlovchi vakolatli tashkilot auditorlik tashkilotlari hisoblanadi.

Moliyaviy hisobot auditi amaliyotida firibgarlik(fraud), moliyaviy hisobotni buzib ko'rsatish (misrepresentation of financial statements) va xato (error) kabi atamalaridan keng foydalaniladi. Auditda firibgarlik yoki xato tushunchalari mazmuni o'rtasidagi asosiy farqlovchi belgi bu ataylab (qasddan) yoki atayin (qasddan) qilinmagan moliyaviy hisobotni buzib ko'rsatish holati hisoblanadi. Bundan ko'rinadiki moliyaviy hisobot auditida firibgarlik deganda moliyaviy hisobotni atayin buzib ko'rsatish harakatlarini anglatuvchi yuridik tushuncha tushunilsa, xato deganda esa moliyaviy hisobotdagi atayin (qasddan) qilinmagan moliyaviy hisobotni buzib ko'rsatish harakatlari tushuniladi. Demak auditda firibgarlikni aniqlash (fosh etish) xatoni aniqlash jarayonidan muhimroq sanaladi. Fikrimizcha, moliyaviy hisobot auditida firibgarlik va manfaatlar to'qnashuvi xavfini kamaytirish, oldini olish va yo'qotishning samarali choralari quyidagilar hisoblanadi (3-jadval).

3-jadval. Moliyaviy hisobot auditida firibgarlik va xatolar riskini kamaytirish, oldini olish yoki yo'qotishning samarali choralari⁵

№	Firibgarlik va manfaatlar to'qnashuvi xavfini kamaytirish, oldini olish yoki yo'qotishning samarali choralari
1	Tasodifiy tekshiruvlar tashkil etish. Korxona tarkibiy bo'linmalarini xabardor qilmasdan ular faoliyatini o'rganish
2	Mijozlar oqimini video tahlil qilish (sun'iy intellekt imkoniyatlari asosida nazorat va tahlil qilish). Korxona binolariga tashrif buyurgan va chiqib ketgan mijozlar soni, ularni binoda bo'lgan vaqtini hisoblash, moliyaviy ko'rsatkichlarni o'zaro taqqoslash
3	Moliyaviy hisobot davri yakunida va amaldagi buxgalteriya hisobi standartlarida belgilangan muddatlarda inventarizatsiya o'tkazish
4	Ichki audit tekshiruvlarini turli yondashuvlar asosida tashkil etish. Mijozlar, xaridor va buyurtmachilar, mol etkazib beruvchi va pudratchilar bilan telefon, elektron pochta va boshqa masofaviy axboroto vositalari bilan axborot almashinuvni yo'lga qo'yish, narx va chegirmalarni tekshirish, moddiy javobgar shaxslar bilan to'g'ridan-to'g'ri so'rovlar o'tkazish)
5	Buxgalteriya schyotlariga kiritilgan tuzatishlar bo'yicha batafsil nazorat o'tkazib borish. Korxona moliyaviy hisobot yili yakuni va choraklarda noodatiy nazorat jarayonlarini tashkil etish
6	Korxonaning affillangan shaxslari majburiyat va javobgarliklari hamda mulklari holati hamda qiymati bilan tanishish
7	Korxonaning moliyaviy hisobot davri boshidagi buxgalteriya schyotlaridagi qoldiqlarni o'rganish maqsadida tahliliy amallar bajarish
8	Kompyuter ma'lumotlari to'liqligini tekshiring va muomalalarni tasdiqlovchi hujjatlar raqamlashtirilganligini o'rganish
9	Korxona mas'ul xodimlari yashash holati(turmush darajasi)dagi o'zgarishlar(asosiy ish haqining miqdor darajasi, xodimlar ko'chmas mulklari miqdori, xodimlarning ko'chmas mulklarni sotib olish qobiliyati darajasi)ni tahlil qilish
10	Tovar-moddiy zahiralalar bo'yicha og'ishishlarni o'rganish. Inventarizatsiya o'tkazish zarurati va muddatlarini aniqlashtirish
11	Korxona tovar belgilaridan foydalanish holatini o'rganish
12	Korxona zahiralarning avvalgi davrlardagi miqdori va ishlab chiqarish sifatleri bilan solishtirish
13	Korxona omborlarini avtomatlashtirish (raqamlashtirish)

Fikrimizcha, xalqaro moliyaviy hisobot auditi amaliyotida firibgarlik, moliyaviy hisobotni buzib ko'rsatish va xato kabi atamalardan keng foydalaniladi. Auditda firibgarlik yoki xato tushunchalari mazmuni o'rtasidagi asosiy farqlovchi belgi bu ataylab (qasddan) yoki atayin (qasddan) qilinmagan moliyaviy hisobotni buzib ko'rsatish holati hisoblanadi. Firibgarlik harakatlari oldindan rejalashtirilgan harakat sanalib, korxonada faoliyat ko'rsatuvchi shaxslar hamda korxona faoliyatiga aloqador yoki manfaatdor bo'lgan shaxslar tomonidan amalga oshirilishi mumkin.

⁵ Muallif tomonidan tayyorlangan

XULOSA VA TAKLIFLAR

Hozirgi davr hisob va audit amaliyotida MHXS va AXSlarni amaliyotga joriy etish va ularni qo'llanilmasligi oqibatida yuzaga keladigan muammolar, moliyaviy hisobot transformatsiyasini amalga oshirishning uslubiy masalalarini o'rganish, MHXS asosida moliyaviy hisobotlarni shakllantirish va ularni auditning xalqaro me'yorlariga muvofiq auditorlik tekshiruvidan o'tkazish masalalarini o'rganilmasligi hisob tizimining moliyaviy hisobotdan foydalanuvchilar oldidagi majburiyatlarini to'liq va o'z muddatida bajarilishiga salbiy ta'sir etadi.

Auditor tekshirilayotgan sub'ekt moliyaviy hisoboti ishonchligini o'rganishdan avval, tekshirilayotgan sub'ekt moliyaviy hisobotini buxgalteriya hisobi usul va tamoyillariga muvofiq amalga oshirilayotganligi, tekshirilayotgan sub'ekt moliyaviy ko'rsatkichlari moliyaviy hisobotda boshlang'ich qiymat, xarid qiymati, sotish qiymati, diskontlangan qiymat va balans qiymatlarida to'g'ri aks ettirilganligi hamda moliyaviy hisobotni amaldagi normativ-huquqiy hujjatlar va buxgalteriya hisobi standartlari me'yorlariga muvofiq tuzilganligini o'rganishi maqsadga muvofiq.

Firibgarlik va xatolardan xoli bo'lgan ko'rsatkichlar asosida shakllantirilgan hisobot ishonchli hisobotdir. Korxona faoliyatining qonuniyligi va moliyaviy hisobot ko'rsatkichlari ishonchligini baholash esa auditorning asosiy majburiyati hisoblanadi. Bu esa auditoridan korxona moliyaviy hisobotida aniqlangan xato va firibgarlik holatlarining mazmunini, shakllanish sabablarini, firibgarlik va xatoning moliyaviy hisobotga ta'sirini hamda aniqlangan moliyaviy hisobotni buzib ko'rsatish holatlarini bartaraf etish yoki ularni kelgusida takrorlanmasligi yuzasidan amaliy tavsiyalar ishlab chiqishni talab etadi.

Moliyaviy hisobot auditi jarayonida auditorni amaldagi Qonun va qonunosti me'yoriy hujjatlariga rioya etish va o'rganilayotgan moliyaviy hisobot ko'rsatkichlari ishonchligini baholashda mazkur me'yoriy hujjatlar talablariga muvofiq shakllantirilganligini baholashi talab etiladi. Auditorlik tekshiruvda tekshirilayotgan sub'ekt moliyaviy hisobotiga amaldagi qonunlar va boshqa me'yoriy hujjatlar talablarining konseptual asos sifatida ta'siri jiddiy bo'lishi yoki auditorni tekshiruvni amalga oshirishda amaldagi mavjud qonunlar va boshqa me'yoriy hujjatlar me'yorlariga muvofiq harakat qilishi talab etiladi. Moliyaviy hisobot auditi jarayonida auditor moliyaviy hisobotni shakllantirish bo'yicha konseptual asos talablariga rioya etilganligiga asosiy e'tibor qaratishi zarur.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, bugunga qadar moliyaviy hisobot tuzilgan sanadan keyingi hodisalarni aniqlash va bu haqida auditorlik xulosasi(fikr)ini shakllantirish tartibi yaratilgan normativ-huquqiy hujjatlar, o'quv adabiyotlari va tadqiqotlarda etarlicha yoritilmaganligi (birgina moliyaviy hisobot tuzilgan sanadan keyingi hodisalar nomli milliy standartdan boshqa me'yoriy hujjat ishlab chiqilmagan)ligi ma'lum bo'ldi. O'z navbatida majburiy audit yakunida o'rganilayotgan hisobot davri tugagan va auditorlik xulosasi imzoladigan sanagacha yoki xulosa rasmiylashtirilgandan keyingi davrda aniqlangan o'rganilayotgan hisobot davriga aloqador bo'lgan muomalalar to'g'risidagi axborotlar ishonchligini baholash auditor majburiyatlaridan sanaladi yoki ushbu masalani auditorlar tomonidan o'rganilmasligi moliyaviy hisobot ishonchligiga jiddiy ta'sir etishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 25-fevraldagi «Auditorlik faoliyati to'g'risida»gi O'RQ-677-son Qonuni. <https://lex.uz/docs/5307886>.
2. Аренс А., Лоббек Дж. Аудит. Пер. с англ. под ред. Я.В. Соколова. -М.: Финансы и статистика, 2013. -560 с; Адамс Р. Основы аудита. Пер. с англ./под ред. Я.В. Соколова. – М.: ЮНИТИ, 2015. -398 с.;
3. Барышников Н.П. Организационная и методика проведения общего аудита. 4-е изд. перер. и доп. - М.: Финансы, 1998. -528с; Терехов А.А. Аудит: перспективы развития. - М.: Финансы и статистика, 2001. -560 с; Шеремет А.Д. Аудит. Учебник. - М.: ИНФРА-М, 2009. - 456 с.;
4. Tashnazarov S.N. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida moliyaviy hisobotning nazariy va metodologik asoslarini takomillashtirish: Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc) dissertatsiyasi avtoreferati. – T., 2019. – 74 b.;
5. Avlokulov A.Z. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarida moliyaviy natijalar ko'rsatkichlarini aks ettirish xususiyatlari. // «Xalqaro moliya va hisob» ilmiy elektron jurnali. №2, aprel, 2017 yil.;
6. Xajimuratov N.Sh. Moliyaviy hisobot auditi metodologiyasini takomillashtirish: DSc. ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dis. avtoref. Toshkent-2021.-66 b.; Hamdamov B.Q. O'zbekiston iqtisodiyotining hisob va hisobot tizimida auditorlik nazoratini rivojlantirishning uslubiy asoslari: i.f.d. ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dis. avtoref. Toshkent - 2007. -33 b.; Meliev I.I. Auditorlik tekshiruvini rejalashtirish va o'tkazishni takomillashtirish, (PhD) dissertatsiya avtoreferati – Toshkent, 2019 y -63 b.;
7. Shahwan Yusuf. Qualitative characteristics of financial reporting: A historical perspective. Journal of applied accounting research. 9(3), 2008. p 192-202.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
